

Протокол №2
засідання наукової проблемної групи
«СТРУКТУРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ІСТОРИЧНОМУ РОЗВИТКУ»
кафедри української філології

25 жовтня 2021 року

Керівник: Царалунга І.Б.

Староста: Шевчук М.С.

Присутні: Царалунга І.Б. (наук. керівник), Шевчук М.С. (ст.гр. ФУМм-21-1), Лапушанська Ю.Ю. (ст.гр. ФУМм-20-1), Ольхова Л.І. (ст.гр. ФУМмз-21-1), Поліщук В.В. (ст.гр. СОУА-18-1).

Відсутні: немає.

Порядок денний:

1. *Академічна доброчесність як сукупність етичних принципів та визначених законом правил.*
2. *Про організацію самостійної наукової роботи.*

1. СЛУХАЛИ: Академічна доброчесність як сукупність етичних принципів та визначених законом правил.

Царалунга І.Б. схарактеризувала поняття академічної доброчесності, визначила її роль у сучасних філологічних дослідженнях.

«Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень», – знаходимо у Законі України про «Освіту» від 05.09.2017 №2145-VIII, стаття 42 “Академічна доброчесність”. Іншими словами, під академічною доброчесністю ми розуміємо правила, яких людина повинна дотримуватися під час створення власних проектів, якщо вона користується допоміжною інформацією (зокрема не включати до свого проекту чужі роботи без посилання на них). У більшості випадків це стосується учнів або студентів, тому що учні в школах готують письмові роботи на різні теми, а студенти в університетах – реферати, курсові та дипломні роботи.

З часу набрання чинності нового «Закону про Освіту», академічна доброчесність стає невід’ємною частиною освітнього процесу, а її порушення – загрозою для кожного студента й науковця. За недотримання доброчесних принципів навчання, здобувачі освіти можуть бути притягнені до повторного проходження оцінювання чи курсу, та навіть відрахування. У Хмельницькому

національному університеті розроблено і запроваджено в дію «Положення про систему забезпечення академічної доброчесності» (<https://www.khnu.km.ua/root/files/01/10/03/0101.pdf>), метою якого є встановлення базових засад щодо запобігання, перешкоджання проявам академічної недоброчесності та припинення таких фактів шляхом навчання, керівництва і наставництва, а також через створення позитивного, сприятливого й доброчесного освітнього і наукового середовища в Університеті. Згідно з цим документом, *автор* – це людина, яка написала будь-яку працю, твір і т. ін. або розробила якийсь план, проект, продукт; *академічна доброчесність* – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень; *академічний плагіат* – вид порушення академічної доброчесності, під час якого здійснюється «оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства». Академічний плагіат розглядається як порушення етичних норм академічної спільноти.

Основними видами порушень академічної доброчесності вважають академічний плагіат, самоплагіат, фабрикацію, фальсифікацію, списування, обман, хабарництво і необ'єктивне оцінювання, зловживання владою та службовим становищем, службове підроблення, службову недбалість, зловживання впливом та провокацію підкупу.

ВИСТУПИЛИ: Лапушанська Ю.Ю. проаналізувала види перевірки наукових робіт на наявність плагіату.

Важливим етапом перевірки на дотримання принципів академічної доброчесності є перевірка тексту кваліфікаційної роботи на наявність академічного плагіату програмно-технічними засобами Unichesk та/або Anti-Plagiarism. Для кваліфікаційних робіт освітньо-наукових та освітньо-професійних програм підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти встановлюється мінімально допустимий рівень унікальності тексту дипломних робіт (проектів), що допускаються до захисту – 75%; для кваліфікаційних робіт освітньо-професійних програм підготовки здобувачів (першого) бакалаврського рівня вищої освіти – 60%.

У випадку виявлення рівня унікальності тексту кваліфікаційної роботи меншого за 40%, вона не допускається до захисту у поточному навчальному році. Здобувач вищої освіти має право повторного захисту кваліфікаційної роботи у наступному навчальному році з обов'язковою зміною теми кваліфікаційної роботи. При перевірці кваліфікаційних робіт програмно-технічним засобом Anti-Plagiarism наявність помилок у роботі не повинна перевищувати межу у 20 %; у разі використання специфічних термінів – 30 %; робота не повинна мати менше, ніж 60 000 знаків (300 лексем). Кваліфікаційна

робота, що не відповідає хоча б одній зі встановлених вимог, повертається здобувачу вищої освіти на доопрацювання.

УХВАЛИЛИ: Послідовно дотримуватися правил академічної доброчесності, популяризувати їх у майбутній професійній діяльності.

2. СЛУХАЛИ: Про організацію самостійної наукової роботи.

Царалунга І.Б. ознайомила з основними видами організації самостійної наукової роботи дослідника.

Робота з книгою розпочинається з попереднього знайомства з нею – з її довідковим апаратом (вихідними даними та анотацією). Збирання матеріалу не повинно проходити безсистемно. Науковий керівник вказує дипломникові напрями пошуків. Вони мають здійснюватися по таких лініях: 1) виявлення так званого джерельного матеріалу; 2) пошуки методологічної, теоретичної та критичної літератури; 3) добір праць на аналогічну тему. Збирання матеріалу, як підготовчий етап до написання дипломної роботи, проходить такі стадії: реєстрування бібліографії, виявлення наявності цієї літератури в бібліотеках, конспектування її.

Усі ці процеси не завжди проходять у зазначеній послідовності, інколи доводиться і під час написання дослідження дозбирувати матеріал. Під час читання певних монографій чи статей раз у раз трапляються посилання на якесь джерело або ж у кінці праці подається список літератури. Після пошуків потрібної літератури, її бібліографування, тобто занесення на відповідні картки, студент приступає до опрацювання джерельних матеріалів і посібників наукового характеру. Щоби правильно, з максимальною повнотою використати книжку, людина повинна оволодіти певними практичними навичками роботи з нею. Дослідник має документувати свою роботу, наводити виписки з першоджерел, посилатися на праці відомих учених.

Потрібно навчитися самостійно робити спостереження й висновки з прочитаного, точно цитувати, знаходити в книжці певні положення для підтвердження чи заперечення висунутого теоретичного положення і т. п. Записи допомагають швидко відновити в пам'яті раніше прочитане і навіть через певний проміжок часу служать довідковим матеріалом.

У практиці роботи з книгою встановлені такі способи фіксації почутого і прочитаного – **план, тези, виписки, конспект**. Відомо, що запис зберігає частину прочитаного. Він дисциплінує, змушує глибше заглибитися в зміст, привчає виділяти основне, сприяє міцнішому засвоєнню, повторенню і закріпленню матеріалу. Вибір того чи іншого з них визначається конкретною метою. Якщо зміст книжки нескладний, легко засвоюється - можна обмежитися складанням **плану** роботи. Якщо вас цікавлять лише окремі місця, то потрібно виписати саме їх (зробити **виписки**), а за ними скласти **тези**. Якщо книжка містить нову, цікаву, але важку для засвоєння інформацію, доцільно її **законспектувати**.

ВИСТУПИЛИ: **Лапушанська Ю.Ю.** ознайомила з особливостями опрацювання літератури для написання наукової статті на тему «Позамовні

чинники формування стилю Івана Вишенського» (наук. збірник «Поділля. Філологічні студії. 2021»).

У статті розглянута специфіка літературного стилю діяча XVI – XVII ст. Івана Вишенського. У розрізі біографічного аналізу висунуто гіпотезу формування стилю письменника-полеміста на засадах античної риторики, розширених релігійних зв'язків тощо. Опрацьовано як джерела фактичного матеріалу – твори Івана Вишенського, книги Святого Письма, так і науково-теоретичні студії І. Єрьоміна, А. Кримського, І. Франка, Д. Чижевського та ін.

Студентка висловила щире зацікавлення тематикою роботи, тож, за її твердженням, на подальше детальне студіювання позамовних чинників ідіостилію заслуговують інші представники релігійних сил, як зарубіжних, так і вітчизняних; як сучасних митців, так і класиків християнської прози та поезії.

Ольхова Л.І. розповіла про формування бібліографічного списку для підготовки до написання кваліфікаційної роботи на тему «Структурно-семантичні і функціональні особливості звертань у байках Леоніда Глібова».

До завдань цієї наукової розвідки належать: з'ясувати сутність лінгвістичного поняття «звертання», його ознаки; схарактеризувати стан опрацювання звертання як особливої семантико-синтаксичної одиниці в сучасній українській мові; проаналізувати мовознавчі праці, у яких схарактеризовано творчість Леоніда Глібова, зокрема, мову байок; виокремити специфічні риси байки як літературного жанру і зумовленість добору мовних засобів; скарткувати звертання, зафіксовані в байках Леоніда Глібова, класифікувати на види за структурою, семантикою, виражальними особливостями тощо; визначити функції звертань, звернувши увагу на звертання у діалогах персонажів та у мові автора; простежити використання звертань фольклорного походження, етикетних формул, варіативних форм звертань; з'ясувати значення звертань у формуванні ідіостилію Леоніда Глібова та окреслити перспективи подальшого вивчення звертань у мові творів вітчизняних байкарів.

Здобувачка наголосила на важливості наукових висносків попередніх дослідників творчості Л. Глібова, таких, як: Марценюк С., Муромцева О.Г., Новик О., Пащенко В.М., Терещенко Л. В., Шимко Т.П. та ін.

УХВАЛИЛИ: Регулярно приділяти належну увагу організації самостійної наукової роботи для підготовки наукових статей, написання курсових і магістерських робіт.

Керівник _____ Царалунга І.Б.

Староста _____ Шевчук М.С.

Протокол №3
засідання наукової проблемної групи
«СТРУКТУРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ІСТОРИЧНОМУ РОЗВИТКУ»
кафедри української філології

22 листопада 2021 року

Керівник: Царалунга І.Б.

Староста: Шевчук М.С.

Присутні: Царалунга І.Б. (наук. керівник), Шевчук М.С. (ст.гр. ФУММ-21-1), Лапушанська Ю.Ю. (ст.гр. ФУММ-20-1), Ольхова Л.І. (ст.гр. ФУММз-21-1), Поліщук В.В. (ст.гр. СОУА-18-1).

Відсутні: немає.

Порядок денний:

1. *Обговорення актуальних аспектів роботи над кваліфікаційною роботою магістранта.*
2. *Підготовка до написання наукової статі за проблематикою курсової роботи.*

1. СЛУХАЛИ: *Обговорення актуальних аспектів роботи над кваліфікаційною роботою магістранта.*

Царалунга І.Б. розповіла про особливості формування наукового апарату в структурі кваліфікаційної роботи здобувача –магістра.

Магістерська робота – це кваліфікаційна науково-дослідницька робота випускника, яка готується з метою публічного захисту і отримання освітньо-кваліфікаційного ступеня „магістр”. Її автор покликаний продемонструвати рівень своєї наукової кваліфікації, уміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання.

Магістерська робота має узагальнювальний характер, оскільки є своєрідним підсумком підготовки магістра. Водночас це самостійне оригінальне наукове дослідження студента, результати якого мають теоретичне і практичне значення. У процесі написання магістерської роботи студент упорядковує на власний розсуд накопичені наукові факти та доводить їх наукову цінність або практичну значущість.

У вступі (в основній частині) подається загальна характеристика дипломної роботи: обґрунтування вибору теми дослідження (висвітлюється

зв'язок теми із сучасними дослідженнями у відповідній галузі знань шляхом критичного аналізу з визначенням сутності наукової проблеми або завдання); мета і завдання дослідження відповідно до предмета та об'єкта дослідження; методи дослідження (перераховуються використані наукові методи дослідження та змістовно відзначається, що саме досліджувалось кожним методом; обґрунтовується вибір методів, що забезпечують достовірність отриманих результатів та висновків); наукова новизна отриманих результатів (аргументовано, коротко та чітко представляються основні наукові положення, які виносяться на захист, із зазначенням відмінності одержаних результатів від відомих раніше); особистий внесок здобувача; апробація результатів дослідження (зазначаються назви конференції, конгресу, симпозіуму, семінару, школи, місце та дата проведення); структура та обсяг дипломної роботи (анонсується структура праці, зазначається її загальний обсяг, наявність додатків).

ВИСТУПИЛИ: Лапушанська Ю.Ю. ознайомила зі структурними особливостями наукового апарату своєї дипломної роботи на тему «Лексичні засоби полеміки у творчому доробку Івана Вишенського».

Публікацію та аналіз творів Івана Вишенського було здійснено істориками, літературознавцями, письменниками, релігійними діячами XIX – XX ст., такими, як: Г. Житецький, В. Завітневич, М. Костомаров, С. Лебедєв, О. Огоновський, О. Пипін, М. Сумцов, Філарет Чернігівський та ін. Іоанн залишається чи не найбільш парадоксальною фігурою в історії українського письменства, і цей парадокс цілком виправданий, оскільки оригінальних рукописів із творами полеміста, на жаль, не зберіглося. А ті, що пережили століття і дійшли до нас, котрі прийнято вважати творами Івана з Вишні Судової, є пізніми списками XIX ст. Актуальність дослідження, увага в якому акцентована на лексичних засобах полеміки Івана Вишенського, полягає у розгляді екстра- та інтралінгвальних чинників формування ідіостилю митця, з'ясуванні першопричин формування його думок, набуття символічних значень, визначенні тих подій, що вплинули на нього як на автора.

Метою дипломної роботи є цілісний аналіз лексики Іонна Вишенського як представника полемічного дискурсу у другій половині XVI – на початку XVII ст.

Для досягнення сформульованої мети поставлено такі **завдання**:

- аналіз сутності понять «полеміка» та «полемічний дискурс»;
- з'ясування екстра- та інтралінгвальних чинників формування ідіостилю митця;
- виконання асоціативного грона стосовно такої яскравої особистості, як І. Вишенський;
- вивчення поглядів І. Франка та інших дослідників на творчість Іоанна Вишенського;
- розроблення класифікації лексичних засобів виразності автора-полеміста;
- визначення ролі мовотворчості Івана з Вишні у формуванні української літературної мови.

Об'єкт дослідження – лексика твору «Книжка» Іоанна Вишенського, перекладеного 1986 року В. Шевчуком, а **предмет** – семантико-стилістичні особливості лексики як засобу полеміки у творчості Івана Вишенського.

Застосовано такі **методи дослідження** – структурний: класифікація лексики автора за категоріями, біографічний: взаємодія з працями І. Франка, аналіз – його життя та діяльності Іоанна Вишенського як повноважного літератора та послідовника Христа.

Наукова новизна отриманих результатів дипломної роботи полягає в комплексному вивченні лексичних засобів Іоанна Вишенського з опорою на його релігійні погляди, принципи та засади розвитку полемічного дискурсу у другій половині XVI – на початку XVII ст.

Теоретичне значення роботи. Створений матеріал може бути покладений в основі формування нових лінгвістичних конструкцій для філологів у якості використання нових слів, творення нових конструкцій через повсякденне мовлення, ретельні дослідження, глибокі заглиблення у світ символів та знаків в площині мови: робота поглиблює знання в сфері полеміки, конфесійної лексики, а також – пояснює принципи нестандартного підходу до вивчення мови в загальному. **Практичне значення** дипломної роботи стоїть на можливості бути натхненням для послідовників у контексті вкорінення аналогічних прийомів та методів для опрацювання матеріалу: на базі як окремих людей, так і конкретних явищ. Структура праці може стати опорою для проведення майстер-класів з літератури, читання лекцій та семінарів під час як поодиноких заходів, так і – у контексті фестивалів, марафонів, конгресів; може допомогти при написання книг, статей, ліричних творів; при підготовці посібників та інших матеріалів із мовознавчих дисциплін.

Апробація результатів дослідження була проведена у двох видах робіт: 1) доповідь на тему «Полонізми у творчому доробку Івана Вишенського» в рамках Міжнародної науково-практичної конференції «Міжкультурні комунікації в галузі освіти» 19 березня 2021 року; 2) стаття «Позамовні чинники формування стилю Івана Вишенського» у збірнику наукових праць «Поділля. Філологічні студії» Хмельницького національного університету.

Структура роботи: вступ, два розділи, висновки, список використаної літератури та два додатки.

УХВАЛИЛИ: Стан підготовки наукового апарату дипломної роботи Лапушанської Ю.Ю. вважати належним. Рекомендовано описати методологію вивчення лексику І. Вишенського..

2. СЛУХАЛИ: *Підготовка до написання наукової статті за проблематикою курсової роботи*

Царалунга І.Б. ознайомила зі специфікою формування матеріалу для підготовки наукової статті для оприлюднення висновків досліджень, відображених у курсовій роботі.

Курсова робота – невелика за обсягом дослідницька робота, однак результати цієї роботи заслуговують на обговорення у наукових колах,

особливо – студентських, що є перспективним для подальшого становлення студентів як учених-філологів.

Стаття – невеликого розміру наукова праця, присвячена певній темі і розрахована на фахівців, які обізнані у цій темі. Друкують наукові статті у фахових часописах або в збірниках наукових праць.

Наукові статті бувають повідомлювальні (інформують про нові результати дослідження), оглядові (аналіз подій, явищ, їх зіставлення, виявлення найважливіших напрямів у розвитку науки), аналітичні (всебічний аналіз репрезентативних фактів, який допомагає розв'язати наукову проблему), дискусійні (про спірні питання).

Структура наукової статті повинна містити такі елементи:

- Ім'я і прізвище автора
- Відомості про наукового керівника
- Назва ЗВО
- Заголовок
- УДК (за необхідності)
- Резюме
- Ключові слова
- Постановка проблеми.
- Аналіз досліджень.
- Мета статті
- Методи дослідження.
- Виклад основного матеріалу.
- Висновки.
- Перспективи подальших досліджень з обраної теми
- Список використаних скорочень (за необхідності)
- Використана література

Наукова стаття передбачає аналіз літератури з теми дослідження, на яку у тексті мають бути покликання. Загальновідомо, що цитати в тексті наукової роботи беруть у лапки і наводять у граматичній формі згідно з авторським написанням, повністю, без перекручення змісту висловлювання. Можливий пропуск окремих слів, частин речення або навіть окремих речень (у цьому випадку на місці пропущених слів ставлять три крапки, як на початку, так і в середині або наприкінці цитати, причому розділовий знак, який стояв перед пропущеним фрагментом, не зберігають).

ВИСТУПИЛИ:

Шевчук М.С. ознайомила із проблематикою наукової статті, написаної на основі її курсової роботи на тему «Офіційно-ділова лексика у «Словарі української мови» за ред. Б.Д. Грінченка».

Підготовлена до друку наукова стаття здобувачки має на меті проаналізувати офіційно-ділову лексику, представлену у «Словарі української мови» за ред. Б. Грінченка, з'ясувати лексико-семантичні особливості номенів, їх походження.

Відтак студентка скласифікувала зафіксовані лексеми за різними тематичними групами. Велику кількість становлять слова на позначення осіб (беззаконник – злочинець; виноватéць), назви колективів, угруповань (братство; ватажжя – ватажки, отамани, начальники), назви абстрактних понять суспільного життя (братéрство – братство; війна), назви різноманітних ознак (безправний – беззаконний; бездоказний), назви дій (ватажити – керувати; верховодити – командувати, заправляти, керувати). З’ясовано походження слів офіційно-ділової сфери використання. Найбільше лексем походять із латинської та польської мов, найменше – французької, старослов’янської та грецької. Також представлено слова, корені яких сягають праслов’янської мовної основи. Переважають запозичення з латинської мови, що можна пояснювати давністю походження офіційно-ділового стилю, зокрема, зародженням дипломатії як виду державницької діяльності, засобу здійснення зовнішньої політики у Стародавній Греції та Римській Імперії, що отримало розвиток на подальших етапах еволюції суспільства. Велика кількість лексем походить з польської мови, оскільки тривалий час українські землі перебували в складі Польщі.

«Словарь української мови» – не лише пам’ятка українського словникарства, а й невичерпне джерело, звідки й сучасні мовознавці добирають знання з різних аспектів культури та побуту українського народу. Цей словник і надалі буде цінним джерелом для упорядкування лексичних одиниць та діахронічного дослідження особливостей їхніх змін, для різноаспектних українських мовознавчих студій.

УХВАЛИЛИ: Публікація висновків досліджень є важливим засобом апробації результатів наукових робіт з філології. Чітка структура наукової статті забезпечує логічний виклад матеріалу і подальше успішне застосування її розробок на практиці.

Керівник	_____	Царалунга І.Б.
Староста	_____	Шевчук М.С.

Протокол №7
засідання наукової проблемної групи
«СТРУКТУРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ІСТОРИЧНОМУ РОЗВИТКУ»
кафедри української філології

28 березня 2022 року

Керівник: Царалунга І.Б.

Староста: Шевчук М.С.

Присутні: Царалунга І.Б. (наук. керівник), Шевчук М.С. (ст.гр. ФУММ-21-1), Ольхова Л.І. (ст.гр. ФУММз-21-1), Поліщук В.В. (ст.гр. СОУА-18-1).

Відсутні: Лапушанська Ю.Ю. (ст.гр. ФУММ-20-1).

Порядок денний:

1. *Правила оформлення бібліографічного опису в наукових працях.*
2. *Обговорення термінологічного апарату курсової роботи.*

1. СЛУХАЛИ: *Правила оформлення бібліографічного опису в наукових працях.*

Царалунга І.Б. ознайомила з правилами оформлення бібліографічного опису.

Список використаної літератури (перелік посилань) – елемент бібліографічного апарату, який містить усі джерела, що цитуються в тексті, а також літературу, що безпосередньо стосується теми і була опрацьована у процесі роботи.

Назва бібліографічного списку, як правило, повинна характеризувати його зміст та призначення. У наукових виданнях, курсових і дипломних роботах використовують стандартні назви: «Бібліографія», «Список літератури», «Бібліографічний список», а також модифікації: «Список цитованої (використаної, рекомендованої) літератури (джерел, документів)» та ін.

Для бібліографічного списку курсових і магістерських робіт у галузі суспільних наук можна рекомендувати назву «Список використаної літератури та джерел». Якщо в них використано переважно неопубліковані документи, то «Список використаних джерел та літератури» можна розділити: «Список використаної літератури» і «Список використаних джерел». Всі бібліографічні записи в бібліографічних списках рекомендується нумерувати, що дає уяву про розміри списку, полегшує його використання. Нумерація є суцільною для всього бібліографічного списку, номер ставиться перед бібліографічним записом і відокремлюється від нього крапкою.

Бібліографічний запис будь-якого джерела (об'єкта посилання) включають у перелік посилань тільки один раз. Кожне джерело має свій порядковий номер, а весь список – єдину наскрізну нумерацію. При розміщенні за абеткою джерела і літературу слід розташовувати за абеткою прізвища перших авторів або назви робіт.

В Україні 01 липня 2016 р. набув чинності [ДСТУ 8302:2015](#) «*Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання*», який установлює види бібпосилань, правила та особливості їхнього складання і розміщування у документах. Стандарт розроблено фахівцями [Книжкової палати України імені Івана Федорова](#) і його дія поширюється на бібліографічні посилання в опублікованих і неопублікованих документах незалежно від носія інформації. Зазначено, що «Стандарт призначено авторам творів, видавцям, фахівцям редакцій засобів масової інформації, інформаційних центрів тощо».

ВИСТУПИЛИ: Шевчук М.С. проаналізувала список джерел, сформований для написання курсової роботи на тему «Офіційно-ділова лексика у «Словарі української мови» за ред. Б.Д. Грінченка»:

1. Авраменко О., Борисюк Т., Почтаренко О. Українська мова : підруч. для 8-го кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Грамота, 2021. 192 с.
2. Горецький П. Й. Історія української лексикографії. Київ : Вид-во АН УРСР, 1963. 241 с.
3. Грінченко Б. Д. Предисловіе. Словарь української мови. Т. 1. Київ, 1907. С. IX–XXXIII.
4. Грінченко Б. Д. Словник української мови. Т. 1 : А–Ж. Київ : Вид-во АН УРСР, 1958. 494 с.
5. Грінченко Б. Д. Словник української мови. Т. 2 : З–Н. Київ : Вид-во АН УРСР, 1958. 573 с.
6. Грінченко Б. Д. Словник української мови. Т. 3 : О–П. Київ : Вид-во АН УРСР, 1959. 506 с.
7. Грінченко Б. Д. Словник української мови. Т. 4: Р–Я. Київ : Вид-во АН УРСР, 1959. 563 с.
8. Дзензелівський Й. О. Словарь української мови. *Енциклопедія «Українська мова»*. Київ, 2000. С. 562–563.
9. Донченко Т. К. Про концепцію вивчення рідної мови в школі. *Українська мова і література в школі*. 1993. №1. С. 3–4.
10. Етимологічний словник української мови: у 7 т. Т. 1: А–Г. Київ : Наукова думка, 1982. 632 с.
11. Етимологічний словник української мови: у 7 т. Т. 2: Д–Копці. Київ : Наукова думка, 1985. 572 с.
12. Етимологічний словник української мови: у 7 т. Т. 3: Кора–М. Київ : Наукова думка, 1982. 553 с.
13. Етимологічний словник української мови: у 7 т. Т. 4: Н–П. Київ : Наукова думка, 2003. 657 с.

14. Етимологічний словник української мови: у 7 т. Т. 5: Р–Т. Київ : Наукова думка, 2006. 705 с.
15. Етимологічний словник української мови: у 7 т. Т. 6: У–Я. Київ : Наукова думка, 2012. 586 с.
16. Єрмоленко С. Я., Синова В. Т. Українська мова. 5 кл. : підруч. для закл. загальн. серед. освіти. Вид. 2-е, доопрацьоване відповідно до чинної навчальної програми. Київ : Грамота, 2018. 256 с.
17. Заболотний О. В., Заболотний В. В. Українська мова : підруч. для 6 кл. закл. загальн. серед. освіти. 2-ге вид., переробл. Київ : Генеза, 2020. 256 с.
18. Заболотний О. В., Заболотний В. В. Українська мова : підруч. для 7-го кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Генеза, 2015. 256 с.
19. Заболотний О. В., Заболотний В. В. Українська мова (рівень стандарту) : підруч. для 10-го кл. закл. заг. серед. освіти. Київ : Генеза, 2018. 192 с.
20. Заболотний О. В., Заболотний В. В. Українська мова (рівень стандарту) : підруч. для 11-го кл. закл. заг. серед. освіти. Київ : Генеза, 2019. 240 с.
21. Зубець Н. О. Українська лексикографія другої половини ХХ століття: навч. посібник. Запоріжжя : ЗНУ, 2008. 124 с.
22. Кровицька О. Українська лексикографія: теорія і практика. Львів, 2005. 175 с.
23. Кульчицька Т. Українська лексикографія ХІІІ–ХХ ст. Львів, 1998. 359 с.
24. Луценко В. До вивчення функціональної стилістики в 5–9 класах загальноосвітньої школи. Українська мова та література в школі. 2006. №1. С. 7–10.
25. Методика вивчення української мови в школі. О. М. Біляєв та ін. Київ : Рад. ш., 1987. 246 с.
26. Москаленко А. А. Нарис історії української лексикографії. Київ, 1961. 162 с.
27. Огієнко І. Історія української літературної мови. Київ : Наша культура і наука, 2004. 434 с.
28. Пилинський М. М. Мовна норма і стиль. Київ : Наук. думка, 1976. 288 с.
29. Пилинський М. М. Словник Б. Грінченка. Міфи і факти. *Мовознавство*. 1988. № 6. С. 25–32.
30. Поздрань Ю. Лексикографічні традиції Б. Д. Грінченка в «Російсько-українському словнику» за редакцією А. Ю. Кримського та С. О. Єфремова. *Лексикографічний бюлетень*. 2013. №22. С. 37–45.
31. Помирча С. В., Ябурова О. В., Дзюба М. Ю. Формування лексикографічної компетентності студентів нефілологічних факультетів. *Лінгвістичні дослідження*. Харків, 2015. Вип. 35. С. 188–194
32. Ющук І. П. Українська мова (рівень стандарту) : підручник для 10 кл. закладів загальн. серед. освіти. Тернопіль : Навчальна книга. Богдан. 2018. 208 с.

УХВАЛИЛИ: Список використаної літератури є бібліографічним посібником, тому кожний документ, що включено до списку, повинен бути описаний

відповідно до вимог таких стандартів. Для оформлення списку використаної літератури в наукових працях неухильно керуватися чинними вимогами.

2. СЛУХАЛИ: Обговорення термінологічного апарату курсової роботи.

Царалунга І.Б. наголосила на значенні термінів у структурі наукової роботи з філології.

Термінологія – сукупність термінів з усіх галузей знання (або однієї галузі знання). Науку, що вивчає українську термінологію, називають **термінознавством**.

Термін – це спеціальне слово, яке має **дефініцію**. Конкретний зміст поняття, визначеного терміном, стає зрозумілим лише завдяки цій дефініції – лаконічному логічному визначенню, яке зазначає суттєві ознаки предмета або значення поняття, тобто його зміст і межі. Характерні ознаки терміна: а) належність до певної термінологічної системи; б) наявність дефініції (визначення); в) однозначність в межах однієї терміносистеми; г) точність; д) стилістична нейтральність; е) відсутність синонімів та омонімів у межах однієї терміносистеми; є) відсутність експресивності, образності, суб'єктивно-оцінних відтінків.

Терміни, що позначають поняття окремих конкретних галузей науки або техніки, об'єднуються у спеціальні термінологічні системи (термінології) з властивими їм закономірностями внутрішньої організації, взаємовідношень між відповідними номінативними одиницями. Так, *сукупність слів і словосполучень, уживаних у мовознавстві для вираження спеціальних понять і для називання типових об'єктів цієї наукової галузі, утворює мовознавчу (лінгвістичну) термінологію*. На таких самих засадах виділяються математична, фізична, хімічна, ботанічна, зоологічна, кібернетична, медична, філософська, літературознавча, етнографічна, архітектурна, музикознавча, спортивна та інші термінології.

У складі термінологічної лексики виділяють такі групи термінів:

- **загальнонаукові**, що використовуються в різних галузях науки і належать до наукового стилю мови в цілому: *еквівалент, експеримент, гіпотеза, проблема, прогресувати, теорія* тощо;
- **спеціальні**, що закріплюються за певними науковими дисциплінами, галузями виробництва і техніки.

Вимоги при користуванні термінами

1. Термін треба вживати лише в тій формі, яка зафіксована в словнику.
2. Термін повинен вживатися з одним значенням, закріпленим за ним у словнику. (Наприклад: економічний термін повинен вживатися в тому значенні, в якому застосовують економісти; технічний - у тому, в якому його використовують інженери).
3. Звертати увагу на терміни, що вживаються у 2-х або кількох галузях з неоднаковим значенням, а також на багатозначні терміни.
4. Суворо дотримуватися правил утворення від терміна похідних форм, засвідчених у словниках.

5. При вживанні терміна звертатися із словником, якщо термін викликає сумніви.
6. Термін повинен бути чітко диференційованим.
7. При перекладанні термінів звертати увагу на контекст.

Термінна номінація, тобто процес найменування спеціальних понять науки і техніки, є цілеспрямованим творчим процесом.

ВИСТУПИЛИ: Поліщук В.В. ознайомила з термінологічним апаратом своєї курсової роботи на тему «Годоніми м. Хмельницького – маркери сучасних суспільних змін».

Детально проаналізовано зміст понять «урбаноніми» та «годоніми». Зокрема, Власні назви внутрішньоміських топографічних об'єктів – **урбаноніми** (від лат. *urbanus* «місцевий» і грец. *ὄνομα* «ім'я») – є цінним джерелом інформації, важливим для лінгвістичних досліджень. Вони розкривають багатство історії, культури, традицій та звичаїв міського населення зокрема і держави у цілому. У складі урбанонімії чисельністю та інформативністю вирізняються **годоніми** (від гр. *ὁδός* «шлях, дорога, вулиця, русло» і *ὄνομα* «ім'я») – власні назви лінійних денотатів: вулиць, проспектів, бульварів, набережних тощо. Годонімія, як і будь-яка інша мовна підсистема – це внутрішньо організоване, ієрархічне явище, що складається з функціонально взаємозв'язаних елементів. Вони є не лише необхідними топографічними орієнтирами, але й певними маркерами суспільних змін, оскільки саме годонімія унаслідок перейменувань об'єктів різко реагує на політичні, історичні, культурні та інші події у житті нації, суспільства.

У час звитяжної боротьби українського народу з російськими загарбниками важливо позбуватися давнього тягара зросійщення українських міст, селищ, сіл, у процесі дерадянізації необхідно відновлювати забуту українську спадщину, яку за часів сталінізму-комунізму нещадно знищували, варто увічнити славні імена героїв – військовослужбовців, державників, громадських діячів, які загинули за свободу і розквіт усього українства. Такі процеси відновлення, уславлення простежуємо сьогодні й у системі власних назв топографічних об'єктів м. Хмельницького.

УХВАЛИЛИ: Стан підготовки термінологічного апарату курсової роботи Поліщук В.В. вважати належним.

Керівник	_____	Царалунга І.Б.
Староста	_____	Шевчук М.С.

Протокол №8
засідання наукової проблемної групи
«СТРУКТУРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ІСТОРИЧНОМУ РОЗВИТКУ»
кафедри української філології

18 квітня 2022 року

Керівник: Царалунга І.Б.

Староста: Шевчук М.С.

Присутні: Царалунга І.Б. (наук. керівник), Шевчук М.С. (ст.гр. ФУММ-21-1), Ольхова Л.І. (ст.гр. ФУММз-21-1), Поліщук В.В. (ст.гр. СОУА-18-1).

Відсутні: Лапушанська Ю.Ю. (ст.гр. ФУММ-20-1).

Порядок денний:

1. *Публічний виступ як різновид усного наукового мовлення.*
2. *Участь у наукових конференціях, семінарах як спосіб оприлюднення результатів наукових досліджень.*

1. СЛУХАЛИ: Публічний виступ як різновид усного наукового мовлення.

Царалунга І.Б. ознайомила зі специфікою публічного виступу.

Публічною вважається мова, адресована широкому загалу. Одним із її основних різновидів є ораторська мова, що функціонує як форма живого спілкування промовця з колективним слухачем із метою впливу на нього і переконання.

Для успішного публічного виступу необхідно вивчити літературу з визначеної теми, знайти цікаву інформацію, зібрати переконливі факти, цифри, приклади. У цьому допоможуть офіційні документи, наукові і науково-популярні праці, енциклопедії, різні типи словників, статистичні збірники, художні твори, статті із газет, журналів, наукових збірників, матеріалів конференцій, результати соціологічних досліджень тощо. Потужним джерелом різнопланової інформації є також Інтернет. Опрацьовуючи літературу, оратор має також критично проаналізувати зміст праць, перевірити, чи збігається його погляд на проблему з поглядом автора, інших авторитетних осіб; вибрати для виступу найцікавіші факти, приклади. Важливо під час читання літератури аналізувати і систематизувати матеріал, робити необхідні висновки. Ознакою розуміння прочитаного є вміння переказувати його. Це важливо для оратора, бо він постійно ділиться своїми знаннями з аудиторією. Переказування прочитаного тренує оратора, збагачує його лексичний запас, вдосконалює

ораторську майстерність. Важливо пам'ятати, що підготовка промови – це не стільки збір інформації, скільки виношування власних думок з певної теми, глибоке осмислення її.

Готуючись до виступу, слід обов'язково записувати прочитане, зокрема те, що стосується досліджуваного питання, та власні думки з цього приводу. Корисно час від часу перечитувати записи. Роблячи записи, необхідно зазначати джерело, тобто вказувати автора, назву праці, місто, видавництво, рік видання, загальну кількість сторінок та сторінку, на якій міститься цитата.

Не можна допускати неточні визначення і логічні помилки, змішувати чи підмінювати поняття, порушувати причинно-наслідкову відповідність. Зв'язність публічного виступу досягається узгодженістю роду, числа, відмінка, особи, часу, способу, виду, синтаксичних позицій; шляхом використання мовних засобів зв'язку (лексичних повторів, синонімів, антонімів, займенників і прислівників, прийменників, сполучників, часток, вставних слів і словосполучень, окличних і питальних речень тощо), стилістичних і образних засобів, семантичного узгодження частин тексту, а також інтонації, пауз, логічних наголосів тощо.

Важливе значення має зоровий контакт з аудиторією впродовж усього виступу. Погане враження справляє промовець, який дивиться у вікно, кидає погляд на стіни, опускає очі, підводить їх до стелі, розглядає свої руки або взагалі з „відсутнім” поглядом. Гарний зоровий контакт під час виступу створюється повільним переведенням погляду з однієї частини аудиторії на іншу. Саме за такої умови можна розраховувати на успіх. Налаштовують слухачів проти оратора і руйнують контакт зарозумілість, менторський тон, зневага, зверхність, публічні зауваження, вираження своїх симпатій тощо.

Отже, на встановлення контакту з аудиторією впливають і мовні, і позамовні чинники. Їх використання залежить від знань, досвіду і майстерності оратора.

ВИСТУПИЛИ: Поліщук В.В. розповіла про підготовку виступу для захисту курсової роботи на тему «Годоніми м. Хмельницького – маркери сучасних суспільних змін».

Об'єктом дослідження студентки стали власні назви лінійних денотатів: вулиць, провулків, переїздів м. Хмельницького, запроваджені для іменування у 2022 році. Предмет дослідження – соціолінгвістична специфіка новітніх годонімів м. Хмельницького.

Мета дослідження полягає у тому, щоб н– в аспекті сучасних суспільних змін здійснити комплексний аналіз годонімів м. Хмельницького, запроваджених для іменування у 2022 році..

Досягнення поставленої мети передбачає виконання конкретних завдань:

- сформувати картотеку нових власних назв вулиць, провулків, переїздів, переіменованих у 2022 році;
- розглянути основні поняття урбаноніміки;
- провести мотиваційний аналіз мотивувальної бази виявлених годонімів;

- схарактеризувати виявлені назви вулиць, провулків, переїздів в аспекті сучасних суспільних подій;
- з'ясувати особливості вивчення урбанонімів у ЗОШ.

Важливими є послідовні і лаконічні висновки з проведеного дослідження. Зокрема, за результатами аналізу Поліщук В.В. встановлено, що в новітньому годоніміконі м. Хмельницького приділено увагу визначним українським науковцям різних галузей науки: металургії, мовознавства, фізики. Абсолютна більшість нових назв вулиць, провулків, переїздів, переіменованих у 2022 році, має чітке суспільне спрямування. Вони покликані увіковічнити, уславити імена українських військовослужбовців, які віддали своє життя за незалежність України, за свободу та права на вільне життя української нації.

Назви, мотивовані найменуваннями українських письменників, митців, повертають із забуття імена тих осіб, які зробили значний внесок у розвиток вітчизняної культури, однак були почасти затавровані і заборонені за часів Радянського Союзу. Важливими у системі власних назв вулиць і провулків є імена видатних українських державних діячів, які представляють різні періоди розвитку України: Князівської доби, Козаччини, періоду Української Народної Республіки, а також громадських діячів м. Хмельницького. Такі іменування нагадуватимуть про знакові історичні події у становленні й розвитку Української Державності, про роль української спільноти у формуванні соборної, незалежної України.

УХВАЛИЛИ: Успіх і ефект промови залежать від рівня підготовленості оратора, від того, як він виконує свої комунікативні завдання, зокрема як долає дистанцію між собою та слухачем. Вплинути на слухачів, переконати їх у чомусь публічним виступом можна лише за умови гармонійного поєднання вербальних і невербальних складників публічного спілкування. Ефективність публічного виступу значно посилить використання мультимедійного обладнання, що й було рекомендовано учасникам проблемної групи.

2. СЛУХАЛИ: *Участь у наукових конференціях, семінарах як спосіб оприлюднення результатів наукових досліджень.*

Царалунга І.Б. наголосила на важливості висвітлення й обговорення результатів наукових досліджень на конференціях, семінарах, інших українських та закордонних наукових форумах.

Наукова конференція — форма організації наукової діяльності, при якій дослідники (не обов'язково вчені чи студенти) представляють і обговорюють свої роботи. Зазвичай заздалегідь (в інформаційному листі або стендовій оголошенні) повідомляється про тему, час і місце проведення конференції. Потім починається збір тез і доповідей.

Види конференцій

- Науково-теоретична конференція
- Науково-практична конференція
- Науково-технічна конференція

Орієнтовна структура конференції:

- Реєстрація учасників з роздачею програми конференції (із зазначенням черговості виступів)
- Відкриття та пленарне засідання з виступом організаторів конференції
- Робота в секціях або круглих столів з заслуховуванням доповідей або плакатів та подальшим обговоренням
- Кава-брейк в середині роботи конференції або фуршет або бенкет по її закінченню
- Культурні програми (екскурсії) для іногородніх гостей
- Публікація збірника наукових праць та сертифіката учасника. Часто збірник видається учасникам конференції при реєстрації.

Студентські наукові конференції є невід'ємною формою висвітлення результатів наукової роботи (реферату, курсової, бакалаврської, дипломної роботи) і водночас – ефективним засобом об'єктивного вияву обдарованої студентської молоді, реалізації набутих ними здібностей, стимулювання потреби у творчому оволодінні знаннями, активізації навчально-пізнавальної діяльності. Участь у конференціях має не лише підтвердити належний рівень виконаної наукової роботи, а й показати студента-дослідника як мовну толерантну особистість. Разом з тим, набувається професійний досвід, відбувається суспільне визнання особистості в середовищі фахівців.

Під час виступів з доповідями на конференціях студенти вдосконалюють уміння висловлювати думки, ставити запитання доповідачам і давати аргументовані відповіді, вести дискусії з проблемних науково-практичних питань тощо. Саме під час наукових дискусій виробляється самостійність, оригінальність висловлювання, вміння обґрунтовувати, спростовувати хибні думки, відбувається опанування мистецтва аргументованої полеміки. Таким чином формується науковий світогляд майбутніх магістрів, підвищується їхній фаховий рівень, зростає методична компетентність дослідників, готовність до конкуренції на ринку праці. Особливо важливу роль у цьому сенсі відіграють науково-практичні конференції з міжнародною участю, до роботи у яких залучаються представники не лише українських ЗВО і наукових установ, а й інших країн. Живе спілкування представників різних наукових напрямів і шкіл є чи не найважливішим чинником формування наукових поглядів магістрів-філологів. Це важливо також для формування ментальної поведінки студентів як громадян незалежної України.

Важливе значення мають конференції й у психологічному аспекті. Під час конференцій студенти оволодівають уміннями виступати публічно, стають психологічно більш адаптованими до різних ситуацій, навчаються толерантному ставленню до наукових опонентів, умінню вести дискусію, відстоювати свої погляди. Під час виступів з доповідями у студентів розвиваються впевненість у собі, концентрація уваги, швидкість мислення, організаторські здібності.

ВИСТУПИЛИ:

Шевчук М.С. розповіла про представлення результатів своєї наукової роботи, зокрема, про доповідь на тему «Дипломатична лексика у «Словарі

української мови» за ред. Бориса Грінченка» на закордонній VI Міжнародній науковій конференції молодих дослідників «Про Україну – міждисциплінарно у Вроцлавському університеті» (Вроцлав, 8 квітня 2022 р.) в онлайн-форматі.

Поліщук В.В. описала підготовку до участі у VI Міжрегіональному науково-практичному семінарі «Теоретичні та прикладні проблеми сучасної філології», 28 лютого 2022 року, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини; орієнтовна тема доповіді «Мікротопоніми м. Хмельницького – маркери сучасних суспільних змін».

УХВАЛИЛИ: Регулярно приділяти належну увагу оприлюдненню результатів курсових і магістерських робіт.

Керівник	_____	Царалунга І.Б.
Староста	_____	Шевчук М.С.